

מזל טוב. יש משבר בגוש היורו

חיים ונציה – מנכ"ל פרוקסימה בית השקעות

יסלחו לי הקוראים על כך שאני בוחר לפתוח הפעם דווקא עם קובץ של קלישאות, אבל לפעמים קלישאות מבטאות את האמת בצורה הכי פשוטה והכי מובנת. אז הנה הקובץ:

הכתובת היתה על קיר, הגוש האירופי נכנס חלש אל המשבר אבל ייצא ממנו מחוזק, מה שלא הורג מחשל, טוב שזה קרה עכשיו ולא אחר כך, ככה לא בונים חומה (לא בטוח שלאחרונה יש משמעות בהקשר, אבל אני פשוט נהנה להגיד אותה).

התמוטטותה של יוון והחילוץ שלה הוא הדבר הטוב ביותר שיכול היה לקרות לגוש היורו. נכון שהיוונים לא מסכימים עם הקביעה הזו אבל כידוע, מה שרואים מכאן לא רואים משם.

כל חברה או אירגון צריכים לעבור משבר כדי שב-DNA שלהם תוטבע ההכרות עם הפחד. מסתבר שהפחד מפני הלא נודע אינו מספיק. הכתובת על הקיר לא בהכרח מהווה תמרור אזהרה מכיוון שאנשים לא תמיד יודעים להעריך כמה הגרוע יכול להיות גרוע ולכן הם לא נזהרים מספיק.

משבר טוב, שאינו ממוטט אלא רק מדגים את הסכנה ופוגע בשולי החברה בלבד, עוזר להפנים את הסכנות ומטביע ב-DNA של החברה את הפחד מלהתקרב לאותו המקום.

המשבר העולמי האחרון עבר על ישראל באופן מתון למדי ולא במקרה. המשברים שעברנו פה, משבר מניות הבנקים בשנות ה-80 והמיתון הגדול של תחילת האלף היו טראומטיים למנהיגי המדינה ולמנהליה ולאזרחיה. היו אלו הקשיים, הבושות והעבודה הקשה שנדרשה כדי לשקם, שצרבו בתודעה של ישראל את החשש מפני נפילה של בנק או התמוטטות של המדינה. כך ידענו לא להתקרב שוב למקום הקשה ההוא. גם חלומות על רווחים גדולים לא הצליחו להשכיח את התקופות הקשות, זה כבר טבוע לנו ב-DNA. זה לא מקרה, שבדיקטטוריונים של הבנקים הישראליים, ישבו אנשים שפיקחו על סיכוני הבנק באופן יותר הדוק מאשר דירקטוריונים דומים בחו"ל. זה לא מקרה שתקציב המדינה היה אחראי ומאוזן בהשוואה לתקציבים של מדינות אחרות. הזיכרון אצלנו עוד טרי ואף אחד לא רוצה לחזור חזרה לימים החשוכים ההם.

יש המאשימים את הפוליטיקאים ביוון ואת מנהלי הבנקים שהולאמו בארה"ב בלקיחת סיכון גדול כדי להרוויח כמה שיותר, מתוך ידיעה, שבמקרה של הפסד יהיה מי שיחלץ אותם וימנע את הנפילה. באקדמיה קוראים להתנהלות הזו בשם "סיכון מוסרי" – כאשר פרט או ארגון אינו נושא באחריות לסיכון אליו הוא חשוף, ובתקשורת קוראים לזה: הבכירים עשו לביתם והציבור משלם את המחיר. זו היא כמובן גישה מעט פשטנית, שלא לומר קלישאתית. הסיכון לפוליטיקאים או למנהלים כושלים גדול הרבה יותר מאשר רק הסיכון הכספי שממנו המדינה כביכול מחלצת. הסיכון האמיתי מפחיד הרבה יותר.

קחו לדוגמה את יעקב לוינסון, ארנסט יפת ומשפחת רקאנטי, הבנקאים הישראליים שהביאו את משבר מניות הבנקים בשנות ה-80. כמה שעות חקירה? כמה שעות עורכי דין? כמה שעות משפטים? וכמה שעות שינה עלתה להם ההסתבכות? כמה שנים מהחיים שלהם אבדו בעקבות הפרשה? אני בטוח שלנגד עיניהם של הבנקאים הישראליים היום עומדות הסתבכויות אלו ומונעות מהם להסתכן ולסכן את הבנקים שלהם, כדי לא להגיע חס וחלילה לאותו המצב. לבנקאים האמריקאים אין את אותו הזיכרון. החוויה הקשה שעברו פה ראשי הבנקים אינה חלק מהמורשת שלהם ולכן הם לא נזהרו.

רק תחשבו על החקירות וההאשמות והבושות שעוברים היום הבנקאים האמריקאים של הבנקים שנפלו. אפשר להניח שמעתה הפחד מפני נפילה במערכת הבנקאית האמריקאית יהיה חזק יותר ואפקטיבי יותר מאשר היה עד כה. בארה"ב עברו כמעט 100 שנים מאז הסתבכות הבנקים הקודמת וכנראה שהזיכרון הלאומי דוהה קצת אחרי כל כך הרבה שנים.

ביוון קורה עכשיו תהליך מבורך שיעזור לחזק את גוש היורו. הכלכלה האירופאית תצא מהמשבר הזזה מחוזקת הרבה יותר ולאחריו איש כבר לא יביע ספקות לגבי יכולתו של האיחוד המוניטארי האירופאי להחזיק מעמד. אירופה נזקקה למשבר הזה כדי לעצור את ההתנהגות הפיסקאלית הלא אחראית של חלק מהמדינות החברות באיחוד.

הפרעות ביוון, השריפות, האבטלה והאבידות בנפש כל אלו ישמשו מעכשיו כתזכורת לכל אותם מדינות באירופה שמתקשות להסתגל לכללים החדשים הנדרשים מהם מכוח היותם באיחוד האירופאי. מעכשיו ידעו בדיוק כל הממשלות וגם אזרחי המדינות מה יקרה להם אם הם לא יאמצו כללי התנהגות כלכליים אחראיים. זה אולי מבאס קצת להיות משלם מיסים במדינה שמממנת את החילוץ של יוון, אבל זה הרבה הרבה יותר טוב מאשר להיות מובטל במדינה פושטת רגל. את זה מבין כל אחד גם בלי להזדקק למשבר בסדר גודל כזה, אבל המשבר הנוכחי מחדד את זה גם עבור אלו שחשבו שהחילוץ יהיה פשוט וקל. הוא לא פשוט ולא קל וטוב שהוא לא כזה.

קוראי העיתונים מוצפים בלא מעט פרשנויות החוזות את התפרקותו של גוש היורו ושובו של המשבר מלפני שנה. משום מה תחזיות כאלו משוות לנותן אותם תדמית רצינית של מי שלוקח בחשבון את כל הסיכונים. להערכתי הסיכון הזה אינו קיים. האיחוד האירופאי חזק והוא ימשיך להתחזק. למרות זאת המטבע האירופי קרוב לודאי יחלש וזה לא בהכרח בשורה רעה למדינות הגוש, ש"יהנו" מאינפלציה שתשחק את המשכורות המנופחות וגם ייהנו מהתחזקות של היצוא.